Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

LAUSUNTO

17.9.2024

VN/1/2024
VN/1/2024-TEM-88

Erityisasiantuntija Essi Lojander
Maahanmuutto- ja kotouttamisyksikkö

Tarkastusvaliokunta

Asia: K2/2024 vp Hallituksen vuosikertomus 2023, ministeriön näkemys eduskunnan kannanoton EK 35/2018 vp – O 10/2017 vp – TrVM 6/2018 vp toteutumisesta

1. Oleskeluluvat

Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että työntekijän oleskelulupahakemusten käsittelyaikaa nopeutetaan. Hakemusten käsittely saa kestää enintään kaksi kuukautta.

Työperusteisissa oleskeluluvissa on viime vuosina tavoiteltu keskimäärin enintään yhden kuukauden käsittelyaikaa. Tavoite sisältyy myös pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan. Työperusteisia oleskelulupamenettelyjä koskevien hallitusohjelmakirjauksien toimeenpano on kytketty osaksi poikkihallinnollista Talent Boost-toimenpideohjelmaa, josta on marraskuussa 2023 hyväksytty hallitusohjelman prioriteettien mukaisesti päivitetty versio.

Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa työntekijän oleskelulupamenettelyyn kohdistuvasta säädösvalmistelusta, ohjaa lupamenettelyjen kehittämistä, koordinoi poikkihallinnollista viranomaisyhteistyötä sekä ohjaa ja tukee Maahanmuuttoviraston teknistä kehitystä. Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö tulosohjaa Maahanmuuttovirastoa yhteistyössä sisäministeriön kanssa, sekä ohjaa ja tukee työntekijän lupaprosessissa osapäätösvaiheesta vastaavia TE-toimistoja sujuvan lupamenettelyn toteutumisessa (31.12.2024 asti).

Työperusteisia oleskelulupaprosesseja on viime vuosina kehitetty lainsäädäntö-, toimintatapa- ja tietojärjestelmämuutoksin työ- ja elinkeinoministeriön ohjauksessa. Lupaprosessien nopeutumiseen tähtäävää teknistä ja viestinnällistä kehitystyötä rahoitetaan vuosien 2021-2024 välisenä aikana ensisijaisesti EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä (RRF). Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmaan (RRP) sisältyvän uudistuksen P3C1R3 (OLEDIGI) päätavoitteena on 30 vrk:n keskimääräinen käsittelyaika kaikissa työ- ja koulutusperusteisissa lupakategorioissa vuoden 2024 aikana. Työ- ja elinkeinoministeriö toimii uudistuksen vastuuministeriönä.

Työntekijän lupakäsittelyn nopeuttamisen keskeisiä toimenpiteitä ovat olleet ulkomaalaislain työntekoa koskevan sääntelyn uudistaminen, prosessin eri vaiheisiin kohdistunut automaatiokehitys, tiedonsaannin parannukset sekä menettelytapojen kehittäminen tiiviissä

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Työ- ja elinkeinoministeriö				
PL 32 00023 Valtioneuvosto	Aleksanterinkatu 4 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 1606 2160 +358 9 1606 2160	kirjaamo.tem@gov.fi www.tem.fi

yhteistyössä viranomaistoimijoiden välillä. Helmikuussa 2023 voimaan tulleen ulkomaalaislain uudistuksen osana mm. selkeytettiin työnantajan ja työntekijän välisiä vastuita, säädettiin työnantajan sertifiointimenettelystä ja luotiin edellytyksiä riskiperusteisen käsittelymallin käyttöönotolle. Riskiperusteinen malli tukee sekä ennakkovalvontaa että sujuvaa käsittelyä, sillä automaattisten seulontojen pohjalta asiantuntijaresurssia voidaan kohdentaa tarkempaa käsittelyä vaativiin hakemuksiin.

Tiedolla johtamisen valmiuksia on kehitetty, jonka myötä ennakointi ja kyvykkyys tunnistaa pullonkauloja prosessin eri vaiheissa on parantunut. Asiakasohjauksen panostukset ovat tehostaneet toimintaa valmiimpien hakemusten ja lisääntyneen verkkoasioinnin kautta.

Työntekijän oleskelulupahakemusten käsittelyajat ja Maahanmuuttoviraston tuottavuusluvut ovat kehittyneet työ- ja elinkeinoministeriön ohjauksessa pääosin myönteisesti hakemusmäärien samalla kasvaessa. Koska EU-rahoituksen (RRF) edellyttämää käsittelyaikatavoitetta ei syksyllä 2023 oltu saavutettu, TEM:n ohjausta vahvistettiin, ja Maahanmuuttoviraston ja TE-toimistojen välistä yhteistyötä tiivistettiin. Työtä tuettiin Maahanmuuttovirastossa resurssiohjauksella ja TE-toimistoihin osoitetuilla lisäresursseilla.

Tammikuussa 2024 työntekijän oleskelulupakäsittelyyn sisältyvässä osapäätösprosessissa otettiin käyttöön osa-automaatio ja riskiperusteinen käsittelymalli, joiden sujuvoittava vaikutus oli merkittävä. Lisäresursoinnin ja automaation tukemana käsittelyajat lähtivät alkuvuodesta selvään laskuun, ja hyvä taso on pystytty toistaiseksi säilyttämään. Sujuvan lupakäsittelyn ylläpitäminen edellyttää myös jatkossa riittävää resurssitasoa.

Työntekijän oleskeluluvan on kuluvan vuoden aikana (1.1.-8.9.2024) saanut keskimäärin 24 vuorokaudessa. Vastaavana aikana viime vuonna luku oli 72 vuorokautta. Lakisääteisen kahden kuukauden sisällä päätöksen saa 80 % hakijoista, ja myönteisen päätöksen lähes yhdeksän kymmenestä. Kielteiset päätökset kestävät tyypillisesti pidempään, ja niiden osalta kahden kuukauden käsittelyaika ylittyy n. 40 % hakemuksista. Edellä kuvattuihin käsittelyaikoihin on laskettu mukaan hakemuksen täydentämiseen kuluva aika, joka on usein keskeinen syy käsittelyn viivästymiselle. Lain mukaan hakemuksen täydentämiseen kuluva aika ei kerrytä enimmäiskäsittelyaikaa. Näin ollen kokonaisuutena arvioiden kahden kuukauden enimmäiskäsittelyaikakin toteutuu nykytilanteessa erittäin hyvin.

TEM, SM, UM ja OKM asettivat marraskuussa 2023 uuden ohjaus- ja kehittämisrakenteen työ- ja koulutusperusteisiin lupamenettelyihin kohdistuvien hallitusohjelmakirjauksien toteuttamiseksi. Rakenteen puitteissa yhteensovitetaan sujuvan ja hallitun maahanmuuton teemoihin liittyvää työtä, seurataan lupamenettelyyn liittyviä tunnuslukuja ja jatketaan toimintatapojen, asiakasohjauksen ja tietojärjestelmien kehittämistyötä poikkihallinnollisena yhteistyönä.

Hallituskauden aikana maahanmuuttosektorilla toteutetaan lukuisia säädösmuutoksia. Koska lupaprosessit ovat pitkälti digitalisoituja, säädösmuutoksista aiheutuu väistämättä muutoksia tietojärjestelmiin. Työ- ja elinkeinoministeriön ohjauksessa toteutetaan maahanmuuton viitearkkitehtuurikuvaus, jolla tuetaan kokonaiskuvan hallittavuutta, tietojärjestelmien kantokykyä ja kustannustehokkaiden ratkaisujen toteuttamista. Kuvaus on osa säädös-valmistelun ja siihen liittyvän teknisen kehityksen yhteensovittamiseen tähtäävää työtä.

Jakelu Eduskunta/tarkastusvaliokunta

Tiedoksi Erityisavustaja Svahn
TEM/MAKO